

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนิเทศความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่การจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่การเรียนการสอน กังวันย เกษมเหรชฐ (2521: 32) กล่าวว่า "ฉ ที่ให้มีการสอน พ ที่เน้นมีการนิเทศ" และเชาว โรมันแสง และวิจิตร ภักดีรัตน์ (2524: 51) กล่าวว่า "งานนิเทศการศึกษาจะช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนของครู" นอกจากนี้ เป้าหมายหลักของนโยบายการนิเทศการศึกษาของประเทศไทย ค นุ่งช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนของครูumaโดยตลอด (วิรุช จิตทิพย์วงศ 2515: ๑; สุพิชญา ชีระกุล, กาญจนา ศรีกาฬสินธุ และวิจิตร (ชีระกุล) วราทบานงกูร 2524: 27; กรณสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ 2521: 72) ซึ่งกระบวนการและความคิดรวบยอด เกือบที่จะปรับปรุงการสอนของครู เพื่อบลประโภต์ของนักเรียนที่จะได้เพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการเรียนรู้ในสูงขึ้นนั่นคือ "การนิเทศการสอน" (นิพนธ ไทยพาณิช 2527 ก: 18-19)

แม้ว่าเป้าหมายหลักของนโยบายการนิเทศการศึกษาของประเทศไทย คือการนิเทศการสอน แต่เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับจำนวนศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอ "ศึกษานิเทศก์ จึงมีส่วนในการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของครูในระดับชั้นเรียนน้อยมาก" (ประกาศ แสงเทช 2522: 1) จึงเกิดแนวคิดที่จะให้บุคลากรภายในโรงเรียนทำหน้าที่นิเทศกันเองซึ่ง อาท ณ จันทสุนทร (2519: 45) เรียกว่า "การนิเทศภายในโรงเรียน" แนวคิดนี้ได้รับความสนใจและการสนับสนุนจากนักการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษา ของประเทศไทยอย่างมากในเวลานี้ เช่น อาท ณ จันทสุนทร (2526: 12-16) มีความเชื่อว่า "ถ้าหัวหน้าห้องวิชาทุกคนทำงานนิเทศหรือทำงานบริหารระดับแรกอย่างมีนัยสำคัญ และชำนาญในกลวิธีนิเทศแล้ว จะเกิดผลในด้านประสิทธิภาพอย่างเห็นได้ชัด" ส่วนหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2521: 56) ค แนวคิดที่จะ "ช่วยเหลือครู และบุคลากรโรงเรียนให้ทำการนิเทศซึ่งกันและกันภายในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนของตน"

ซึ่งในขณะนี้ กองแผนงาน และหน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา (2527) ได้ร่วมกัน พัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนพัฒนศึกษา ที่สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วน นิพนธ์ ไทยพาณิช (2527 ก: 23) ให้พยากรณ์ไว้ว่า "แนวโน้มและความต้องการของ การนิเทศการศึกษาในเมืองไทยในอนาคต จะหันมาให้ความสนใจ การนิเทศการสอน เพิ่มมากขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน" และเสนอแนะว่าการนิเทศการสอนใน อนาคตนั้น ควรจะเป็นการนิเทศโดยทรงคุณค่าในห้องเรียนมากยิ่งขึ้น แสดงว่าการนิเทศ การศึกษาของประเทศไทย จะมีการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนอย่างกว้างขวาง

เทคนิคการนิเทศการสอนที่กำลังได้รับความสนใจมากที่สุด เทคนิคนึงใน ปัจจุบันนี้คือ "การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision)" (สังก อุหราณพ 2525: 73) ซึ่งความคิดรวบยอดของการนิเทศแบบนี้ได้พัฒนาขึ้นในประเทศสหรัฐ อเมริกา เป็นเวลาประมาณ 20 ปีแล้ว (นิพนธ์ ไทยพาณิช 2527 ก: 10) โดย ดร. มอริส โคแกน (Dr. Morris Cogan) และคณาจารย์บูรุร่วมงานไกพยาภิม พัฒนาแบบจำลอง (Model) การนิเทศแบบนี้ใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของนิสิตเด็กครุภัณฑ์มหาวิทยาลัยฮาร์вар์ด (Harvard University) ในปี ก.ศ. 1955 (Goldhammer, Anderson and Krajewski 1980: 2) ในเวลาต่อมา มีนักการศึกษานายท่านรวมทั้งโคแกน ไกพยาภิมพานิเทศและสร้างผลงานเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกมากขึ้น และการนิเทศแบบคลินิกได้รับการส่งเสริมและนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ในประเทศสหรัฐอเมริกา (นิพนธ์ ไทยพาณิช 2527 ก: 5-10) ปรากฏว่า ครูมีความต้องการใช้กับการนิเทศแบบนี้มากกว่าการนิเทศแบบเดิม (Reavis 1977: 314)

ที่ สมาน อัศวภูมิ (2527: 1) มีความเห็นว่า

เพราะภารนิเทศการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของระบบโรงเรียนทั่ว ๆ อยู่แล้ว โรงเรียนแต่ละโรง จะแสดงหาแนวคิดใหม ๆ มาพัฒนาโรงเรียนของตนเอง ให้หันสมัยอยู่เสมอ และจะเป็นภารกิจความรับผิดชอบในวิชาชีพของครูก่อนชั้นสูง อันเนื่องมุ่งจาก ระบบงาน ระบบสังคม ความรับผิดชอบของบุคคลในสังคม รวมถึงแต่ละบุคคลด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูรับแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก ไปใช้ในโรงเรียน จึงประสบผลสำเร็จอย่างดี

ในประเทศไทย การนิเทศแบบคลินิกค่อนข้างเป็นเรื่องใหม่ กล่าวคือ ไม่มี นักการศึกษานำมาเผยแพร่ไว้ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2521 และมีนักการศึกษา นิสิต และ

นักศึกษาเริ่มสนใจอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา โดยมีผู้กล่าวถึงการนิเทศแบบคลินิกในวารสารทางวิชาการ หนังสือและเอกสารประกอบการสอนในระดับปริญญาโท (นิพนธ์ ไทยพานิช 2527 ก: 10-12) ทดลองนิวัฒนานิพนธ์ของสมาน อัศวภูมิ (2526) เรื่อง "การสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมเรื่อง การนิเทศแบบคลินิก" สำหรับครุภัณฑ์ขั้นศึกษา และหนังสือเรื่อง "การนิเทศแบบคลินิก" ของ นิพนธ์ ไทยพานิช (2527 ก) ซึ่งได้กล่าวถึงการนิเทศแบบคลินิกอย่างละเอียดลักษณะมาก จากผลงานการศึกษาคนคัวและ การเผยแพร่เกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก ก็กล่าว สังก อุทราณันท์ (2525: 63-64) สมาน อัศวภูมิ (2526: 3) และ นิพนธ์ ไทยพานิช (2527 ช: ในประชุมเชิงนำเสนอ: ในประชุมเชิงนำเสนอ) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หากนำเอาวิธีการนิเทศแบบคลินิกมาใช้ในประเทศไทยจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง และในปี พ.ศ. 2526-2527 ไก้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกในลักษณะการอบรมให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ระดับทั่วไป หลายครั้ง มีผู้ได้รับการอบรมไปแล้วประมาณ 1,000 คน (สมาน อัศวภูมิ 2527: สัมภาษณ์; นิพนธ์ ไทยพานิช 2527; สัมภาษณ์) นับว่า การนิเทศแบบคลินิกได้รับความสนใจจากนักการศึกษาในประเทศไทยมาก แท้ที่ยังรับรองไม่ได้ว่า การนิเทศแบบนี้จะเป็นที่ยอมรับของครุประจักร และไช้ไกบล็อกในประเทศไทย ก็ต้นๆ การเผยแพร่และส่งเสริมการนิเทศแบบคลินิก ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษาอย่างหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางแผนอย่างดี มีรูปแบบการเผยแพร่ที่เหมาะสมกับลักษณะสังคม เพื่อให้เกิดการยอมรับมาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต (internalization) และไช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม (สาลี ทองชิว 2526: 98)

ทศนคติของการนิเทศแบบคลินิก ของบุคลากรในโรงเรียนและหน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมและบริการทางวิชาการแก่โรงเรียน นับว่า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมการนิเทศแบบคลินิกในโรงเรียนอย่างมาก เพราะถ้าหากบุคลากรกังวล ไม่ศอนคติที่ต้องการนิเทศแบบคลินิกแล้ว ก็จะให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกันลดลง ทำให้การดำเนินงานกังวลลดลงและสับความสำเร็จ ให้หายหื้น แท้ที่ในทางตรงข้ามหากบุคลากรกังวลความมั่นใจศอนคติไม่ต้องการนิเทศแบบคลินิกแล้ว บุคลากรกังวลก็จะไม่ยอมรับ หรืออาจจะต่อต้านซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการนิเทศแบบคลินิกในโรงเรียนอย่างยิ่ง ก็ต้นๆ เพื่อที่กิจกรรมผลทางค้านที่ศอนคติของการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกในประเทศไทย และเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานทางค้าน

ทศนคติ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในการวางแผนและดำเนินงานส่งเสริมและเผยแพร่การนิเทศแบบคลินิกในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงสมควรวัดทศนคติของการนิเทศแบบคลินิก ของผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก และศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อทศนคติคิดกล่าว ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของ การวิจัย

1. เพื่อวัดทศนคติของการนิเทศแบบคลินิก ของผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก
2. เพื่อศึกษาตัวแปรที่ส่งผล ต่อทศนคติของการนิเทศแบบคลินิกของผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก

ขอบเขตของ การวิจัย

1. การวิจัยนี้ จะศึกษาทศนคติของการนิเทศแบบคลินิกของผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก เน่าครุ หัวหน้าห้องวิชา ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศฯ ในโรงเรียนหรือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับการอบรมในปี พ.ศ. 2526 และ พ.ศ. 2527

2. ตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรที่ ในการวิจัยนี้ ได้แก่ ภูมิหลัง สภาพการอบรม และระดับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก ของผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก ซึ่งมีองค์ประกอบของตัวแปรแต่ละค่านั้นดังท่อไปนี้

ก) ตัวแปรค่านั้น ประกอบด้วย เทศ อายุ ลักษณะงานในหน้าที่ ประสบการณ์ในการนิเทศ หน่วยงานระดับกรมที่สังกัด ความสมัครใจเข้ารับการอบรม และความพึงพอใจในการประกอบอาชีพครุ

ข) ตัวแปรค่านี้ ประกอบด้วย การจัดให้มีการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เข้ารับการอบรม และความพึงพอใจต่อวิทยากรในการอบรมของผู้เข้ารับการอบรม

ค) ตัวแปรค่านี้ ประกอบด้วยความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก ได้แก่ ระดับความรู้เกี่ยวกับความหมาย หลักการและธรรมชาติ และรูปแบบการจัดการนิเทศ

แบบคลินิก กลอุกจนแนวการนำเอาการนิเทศแบบคลินิกไปใช้ในโรงเรียน ซึ่งในการวิจัยนี้ไม่แยกศึกษาเป็นครัวแบบร้อย แต่จะรวมกันเป็นครัวแบบเพียง 1 ครัวแบบ

3. ครัวแบบตาม ไคแก่ หัตถศึกษาที่ก่อการนิเทศแบบคลินิก ของผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก

ข้อก้องเบื้องหน้า

1. ผู้วิจัยสร้างแบบวัดหัตถศึกษาที่ก่อการนิเทศแบบคลินิกขึ้นเอง โดยอาศัยแนวคิดพื้นฐานจากทฤษฎีหัตถศึกษาของฟิชไบన์

2. หัตถศึกษาที่ก่อการนิเทศแบบคลินิก เป็นหัตถศึกษาที่ความคิดรวบยอดและหลักการพื้นฐานของการนิเทศแบบคลินิก ในใช้หัตถศึกษาที่การปฏิบัติหรือพฤติกรรมการนิเทศแบบคลินิก

3. ครัวแบบ เกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกในการวิจัยนี้ ในรูปถึงภูมิหลังทางค้านเหรอชุมชน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นการคิดตามยลการจัดอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก ทางค้านหัตถศึกษาของผู้เข้ารับการอบรม

2. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและคำแนะนำการส่งเสริมการนิเทศแบบคลินิก ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริงในโรงเรียน

3. ไกด์แบบวัดหัตถศึกษาที่ก่อการนิเทศแบบคลินิก ซึ่งอาจจะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหัตถศึกษาที่ก่อการนิเทศแบบคลินิกในโอกาสต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การนิเทศแบบคลินิก หมายถึงกระบวนการสอนการสำหรับการสังเกตการสอนที่มีการคำแนะนำอย่างมีระบบ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอน และพัฒนาวิชาชีพการสอนของครุภัณฑ์หลักการที่ครุภัณฑ์และผู้ที่จะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ในการสังเกตการสอน และการประเมินแนวการจัดการสอนเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน และขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ครุภัณฑ์และผู้สอนเองได้ในที่สุด ใน การคำแนะนำนั้น

ครูและผู้นิเทศร่วมกันสร้างความลับพ้นช์ ความเชื่อมั่น ความจริงใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ยังมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย และยึดครุเป็นศูนย์กลาง ขณะเดียวกันก็ประสานประโยชน์ของครูและโรงเรียนเข้าด้วยกัน (นิพนธ์ไทยพาณิช 2527 ก: 32-33)

2. หักคนคิดถือการนิเทศแบบคลินิก หมายถึงผลบวกของผลคูณระหว่างความน่าจะเป็นของความเชื่อเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก กับผลการประเมินค่าคุณลักษณะของความเชื่อเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกนั้น ๆ จากแบบนวัตหักคนคิดถือการนิเทศแบบคลินิกซึ่งแสดงโดยแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีหักคนคิดของฟืชไบern' ดังนี้

$$A_0 = \sum_{i=1}^n b_i e_i$$

เมื่อ A_0 หมายถึง หักคนคิดถือการนิเทศแบบคลินิก
 b_i หมายถึง ความน่าจะเป็นของความเชื่อเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกที่ i
 e_i หมายถึง คุณค่าของคุณลักษณะของความเชื่อเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกที่ i

3. ครู หมายถึงครูประจำการที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอน

4. หัวหน้าหมวดวิชา หมายถึงครูที่ได้รับแต่งตั้ง หรือมอบหมายให้เป็นหัวหน้าของครุภูมิปฎิบัติการสอนในแท่นหมวดวิชา หรือกลุ่mvิชาต่าง ๆ ในโรงเรียน

5. ผู้ช่วยครูประจำการ หมายถึงผู้ที่กำรงำหน่ง หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ ของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

6. ผู้ช่วยผู้ช่วยครูประจำการ หมายถึงผู้ที่กำรงำหน่ง หรือได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่าย ก่าง ๆ ในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

7. ระดับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก หมายถึงความเข้าใจในความหมายของการนิเทศแบบคลินิก หลักการและขั้นตอนสำคัญของการนิเทศแบบคลินิก

รูปแบบการจัดการนิเทศแบบคลินิก และแนวการนำเอกสารนิเทศแบบคลินิกไปใช้ในโรงเรียน ของผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก ซึ่งเป็นคะแนนที่ได้จากการตอบแบบทดสอบความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกของกลุ่มตัวอย่างเหล่าคน

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยจากผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกทุกโครงการ โดยการสุ่มแบบ Simple Random Sampling จากโครงการละ 4-5 คน รวม 100 คน
2. เลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จากผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกทุกโครงการ โดยการสุ่มแบบ Proportional Stratified Random Sampling
3. สร้างเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 4 ชุด คือ
  - ก) แบบสอบถามสภาพการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก
  - ข) แบบสอบถามสภาพนิหลังของผู้ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก และสภาพการอบรมบางครั้งแบบปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก
  - ค) แบบวัดทัศนคติของการนิเทศแบบคลินิก
  - ง) แบบทดสอบความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก
4. เก็บข้อมูลวิจัยทั้งโดยวิธีสัมภาษณ์ และเก็บรายตัวผู้วิจัยเองตามความเหมาะสม
5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS - x เพื่อดำเนินการดังท่อไปนี้
  - ก) ภัคแปลงข้อมูลตัวแปรอิสระ ที่มีระดับการวัดเป็นกลุ่ม (Nominal) ให้เป็นตัวแปรทุน (Dummy Variable)
  - ข) สร้างแผนภูมิเชิงстоแกร์มความถี่ของคะแนนทัศนคติของการนิเทศแบบคลินิก
  - ค) คำนวณค่าน้ำหนักเฉลี่ยคิด และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

ทัศนคติของการนิเทศแบบคลินิก ทั้งโดยส่วนรวมและจำแนกตามค่าตัวแปรต้านภัยหลัง
สภาพการอบรมและระดับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก ของผู้ที่ได้รับ^๑
การอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก และจำแนกตามโครงการหรือหน่วยงานที่จัดอบรม
 ก) หากความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรอิสระ
 จ) หากตัวแปรที่ส่งผลต่อทัศนคติของการนิเทศแบบคลินิก ของผู้ที่ได้รับ^๒
การอบรมเกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก โดยการวิเคราะห์ด้วยพหุคูณแบบขั้นตอน
(Stepwise Multiple Regression Analysis)

6. เสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

บทที่ ๑ เสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของ
การวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้ออกลังเบื้องต้น ประโยชน์ของการวิจัย ค่านิยม
ที่ใช้ในการวิจัย และการดำเนินการวิจัย

บทที่ ๒ วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและขอเสนอแนะ